

PUSTEJOVSKY, Otfried: *Stalins Bombe und die „Hölle von Joachimsthal“ (Uranbergbau und Zwangsarbeit in der Tschechoslowakei nach 1945)*
LIT Verlag, Berlín 2009, 847 stran

K problematice „uranu“ bylo v České republice publikováno několik knih a studií, na podzim loňského roku však spatřila světlo světa kniha, jež u nás nemá obdoby, a to jak po stránce obsahové, tak co se týká rozsahu materiálu, ze kterého bylo čerpáno. S těžbou uranu a s ní spojenými tábory nucené práce, určenými především pro politické vězně, je stále ještě spjata celé množství mýtů a polopravd. Rozsáhlá kniha renomovaného německého historika O. Pustejovského, který se zaměřuje na dějiny Československa a především na česko-německé vztahy ve druhé polovině dvacátého století, uvádí celou řadu nepřesností na pravou míru a přináší nové, v češtině dosud nepublikované skutečnosti.

Knih je rozdělena do šesti přehledných kapitol. První část se týká historie těžby rud v Jáchymově od středověku až do poloviny minulého století. Stručně a věcně nás informuje o rozvoji těžby v tomto významném hornickém městě. Časově je tato kapitola zakončena únorem 1948, nepostrádá tedy ani základní informace o počátcích těžby rudy uranové. Čtenářům je také podána informace o možnostech využití – respektive zneužití – uranové rudy.

Ve druhé kapitole se autor dostává ke stěžejnímu tématu knihy. Popisuje tu výhradně těžbu uranové rudy v západních Čechách (na Jáchymovsku a Slavkovsku). Velkou pozornost věnuje období počátku studené války, přičemž se zaměřuje zejména na fakt, že těžba uranu v Československu se fakticky stala sovětskou záležitostí. V kontextu historického vývoje se jednalo o logickou věc, neboť na území Československa se v roce 1945 nacházelo jediné provozuschopné naleziště strategicky nenahraditelné uranové rudy ve sféře zájmu a působení východní velmoci.

Ve stručnosti je zmíněna periodizace těžby uranové rudy. Zvláštní pozornost je věnována lidem pracujícím v uranovém průmyslu se zvláštním důrazem na nesvobodné pracovní síly – německé válečné zajatce, chovance táborů nucené práce a vězně ve výkonu trestu. Největší pozornost je logicky upřena na vězně (politické, retribuční i kriminální). Každý vězeňský tábor má v knize zvláštní podkapitulu, v níž jsou shrnuty všechny dostupné informace k dané lokalitě, které měl autor knihy k dispozici.

Třetí oddíl se zabývá nesvobodnými pracovními silami na Příbramsku (tábory Vojna, Brod a Bytíz), kde se nacházela další velká naleziště uranové rudy. Čtvrtá kapitola nazvaná *Lidé a tábor* pojednává o životě nedobrovolných obyvatel v uranových táborech. Vymezuje různé typy vězňů, popisuje podmínky, v nichž žili, líčí pokusy o úteky z tohoto pekla i smrt, která byla nedílnou součástí života těchto lidí. Následující – již pátý – oddíl obsahuje editované dokumenty, z nichž si asi největší pozornost zasluhuje překlad vězeňského táborového řádu z roku 1955 do německého jazyka. Dokumentů je rovných padesát a jsou rozloženy na 184 stranách.

Poslední – šestá – kapitola by mohla vyjít jako samostatná publikace, za kterou by se žádný autor nemusel stydět, neboť vyčerpávajícím způsobem shrnuje a mapuje vše, co kdy bylo napsáno o československém uranovém průmyslu se zaměřením na nesvobodné pracovní síly. Jedná se o knihy, studie, články, internetové stránky apod.

Ne všechny lze sice brát jako relevantní a exaktně přesné, nicméně i ty mají určitou vypovídací hodnotu v tom, kdo, kdy a co o „tajemném uranu“ tvrdil. Není snad třeba zdůrazňovat, že autor knihy pracuje se všemi dostupnými zdroji a informacemi, které jsou řádně odcitovány. Velmi rozsáhlý poznámkový aparát je další z předností knihy.

Autor však samozřejmě nečerpá pouze z dostupné literatury, jeho kniha se opírá také o rozsáhlý výzkum v českých archivech, např. v podnikovém archivu DIAMA, Národním archivu, Archivu bezpečnostních složek atd. Jasně a srozumitelně, přitom však věcně a výstižně své znalosti a vědomosti předkládá čtenáři, který tak získá nový ucelený obraz o těžbě uranové rudy v Československu v kritických 50. letech.

Knihou doktora Pustejovského mapuje do detailu a s maximálním využitím dostupných pramenů problematiku československého uranového vězeňství. Všem zájemcům o toto zajímavé a diskutované téma ji lze jen a jen doporučit. Obsahově i rozsahem se jedná o knihu, která bohužel u nás nemá (zatím) srovnání. Můžeme pouze doufat, že se v brzké budoucnosti dočkáme českého překladu. ◆ Milan Bárta